

Den vardagliga maskeringen

- Kvalitativ undersökning om kläders betydelse och funktion hos socialsekreterare

Av: Marina Petrovic och
Ramajana Mesic

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
VT 13

Handledare: Anders Östnäs

Abstract

Author: Marina Petrovic and Ramajana Mesic

Title: The Everyday Disguise - a qualitative study of apparel meaning and function
[Translated title]

Supervisor: Anders Östnäs

Consumption of clothing, fashion and shopping has increased and the fashion industry is driven by the constant need for bigger profits while fashion consumption today is a major villain in the globalization debate. New shopping centers and malls are steadily built throughout Sweden, and the craving never seems appeased. But what is it that drives us to continually consume this excess amount of clothes? It is not necessarily the amount of clothing, or even desire. Clothes are symbols and message brokers, which aims to tell something about the person wearing the clothes, to the surroundings. We relate and identify the own identity in the clothes we choose to dress ourselves in. Through our clothes, we feel connected to some people, and belonging to groups, areas or locations. Clothing can often also be chosen based on the own culture or music taste. Clothing is an interesting but complex and context-dependent phenomenon. The purpose of this essay was to highlight the importance of apparel and function, but also to examine the dress codes at social administrations.

The study was based on a qualitative study in which semi-structured interviews carried out. The result has been developed following interviews with six social workers in various social welfare departments. The results obtained during our qualitative study has been presented and analyzed based on Erving Goffman's dramaturgical theory and the sociological perspective. Based on respondents' statements, we conclude that there is no specific dress code for social workers, however, that there still are rules and norms about what is appropriate. The answer our respondents have given describes a sub consciousness in choice of clothing. We have concluded that there is controlling factors, but which are not always conscious actions. Our respondents' answers showed that though there isn't a specific dress code within the social well fear there are many governing factors that control their choice of clothing. Many of these factors are unaware and strongly associated with social norms.

Nyckelord: Goffman, teater, dramaturgi, teori, sociologi, kläder, kommunikation, symbolik, identitet

Keywords: Goffman, theater, dramaturgy, theory, sociology, clothes, communication, symbolism, identity

Innehållsförteckning

Förord.....	5
1 Inledning och problemformulering	6
2 Syfte och frågeställningar	8
3 Tidigare forskning.....	8
3.1 Kläders historia och uppkomst.....	9
4 Teorier.....	11
4.1 Erving Goffman's dramaturgiska perspektiv	12
4.1.1 Identitet	13
4.1.2 Att inhämta intryck	13
4.1.3 Att avge intryck.....	14
4.2 Sociologiska perspektivet	16
4.2.1 Symbolisk interaktionism	17
4.2.2 Rollteori	18
5 Metod	19
5.1 Kvalitativ intervju	20
5.2 Intervjuguide	21
5.3 Kvalitativ metod: förtjänster och begränsningar.....	22
5.4 Validitet och reliabilitet	23
5.5 Urval	23
5.6 Bearbetning och analys av empiri.....	24
5.7 Tillvägagångssätt	25
5.8 Etiska överväganden	26
6 Empiri och analys	27
6.1 Presentation av respondenter	27
6.2 Kläders funktion och betydelse.....	28
6.2 Kläder och identitet.....	32
6.3 Klädkoder på Socialförvaltningen	36
6.3.1 Klädnormer och klädkoder	36
6.3.2 Kläders kommunikativa förmåga.....	38
7 Diskussion.....	41
7.1 Sammanfattning	41

7.2 Slutdiskussion	43
8 Källhänvisning	45
9 Bilagor.....	47
9.1 Intervjuguide	47

Förord

Inledningsvis vill vi rikta ett stort tack till alla respondenter som tagit sig tid att delta i våra intervjuer, och därmed gjort denna uppsats möjlig och genomförbar. Vidare vill vi tacka Anders Östnäs för en god handledning och ärligt engagemang, samt alla andra som har varit behjälpliga och stödjande under arbetsprocessen med denna uppsats.

1 Inledning och problemformulering

Kläder för många i dagens samhälle handlar om shopping, livsstil och mode, men för andra är kläder främst endast en nödvändighetsvara. Oavsett vilket så har kläder och mode under de senaste åren uppmärksammats allt mer i både media och forskning. Modevetenskap har på senare tid även fått en egen plats bland utbildningarna på universiteten. Intresset för mode som samhällsfenomen växer hastigt i dagens samhälle. Valmöjligheterna i klädväg är i det moderna samhället oändliga. Ålder, kön, yrke och socialgrupp styr hur vi klär oss och det är få som bryter mot de normer som gäller i deras grupp. Olika sammanhang representerar en idealtyp som stimulerar oss att rikta uppmärksamhet till undantagen. Då uppmärksamhet av detta slag tenderar att upplevas som negativ, är det få som avviker från normerna (Svenska dagbladet, 2009).

Teoretikern Erving Goffman talar om hur människor ständigt uppträder på en scen med olika roller och rekvisita, där de kläder vi väljer att ha på oss i olika scener och roller innefattar det som Goffman benämner som den expressiva utrustningen och som går under den personliga fasaden. Denna fasad omfattar inte bara kläder, utan även kön, etnicitet, kroppsspråk, gester etc. och detta identifieras till individens individuella identitet och personlighet (Goffman, 2009). Konsumtionen av kläder, mode och shopping har ökat och modebranschen drivs av ständiga krav på större vinster samtidigt som modeförbrukningen idag är en stor bov i globaliseringsdebatten. Nya shoppingcentrum och gallerior byggs oavbrutet runt om i Sverige, och begäret tycks aldrig stillas. Motivet är inte nödvändigtvis mängden kläder, begäret efter nya kläder och definitivt inte ett behov (Svenska Dagbladet, 2009).

Kläder är symboler och budskapsförmedlare, som genom sin tysta förmåga att kommunicera berättar någonting om den som bär kläderna till omgivningen. Vi relaterar och identifierar den egna identiteten i de kläder vi väljer att klä oss i. Identitet ur ett beteendevetenskapligt perspektiv är det unika som definierar den enskilda människan. Utformningen av den egna identiteten skapas i samspel med omgivningen, genom saker vi hör, ser och upplever. Den definierar vem vi är. Kläder har en kommunikativ förmåga som förmedlar olika budskap till sin omgivning. Detta språk som våra kläder talar är inte helt oviktigt. Våra kläder är ett viktigt redskap för hur vi presenterar oss själva och vår identitet till andra människor omkring oss. Precis som vi människor uppvisar olika identiteter beroende på den sociala miljön, väljer vi också att klä oss på varierande sätt beroende på vad sammanhangets normer kräver utav

oss i den specifika situationen. Ofta är våra val av kläder medvetna handlingar, men det är dock inte en självklarhet att det finns en medveten förståelse för de budskap som klädvalen kan tänkas förmedla (Lewenhaupt, 2005).

Normerna i samhället bestämmer vilka klädkoder som skall följas vid olika sociala sammanhang. Exempelvis så har vi ofta olika kläder på arbetet och på fritiden. Vi har även kläder som vi använder i festsammanhang och andra mer bekväma kläder som är avsedda för träning. Arbetsplatsen är ett socialt sammanhang som ställer en del krav på de anställda, till exempel ett visst arbetssätt. Men det finns även förväntningar på vilka kläder den anställde skall ha på sig. I en del yrken är klädkoderna förbestämda såsom polisuniformen, den vita läkarrocken eller postens uniformer. Dessa uttrycker tydligt att den som bär uniformen för tillfället har intagit en specifik roll, och samhället kan snabbt identifiera denna roll och vilka egenskaper den innefattar (Lindman, 2008). Med detta i tanken så ställde vi oss undrande till socionomernas yrke och om det finns en halvt offentlig klädkod för socionomer, som vi inte är medvetna om. Socialt arbete i sig är redan ett diffust begrepp som är oerhört vittomfamnande, och socionomyrket likaså.

Vi har avgränsat oss till att i uppsatsen endast beröra socionomyrkets socialsekreterarroll, på grund av att socionomyrket är ett alldeles för brett begrepp som inte går att definiera på ett konkret och givet sätt. Socialsekreterarens arbetsuppgifter är även dem emellanåt relativt oklara, beroende på vilken avdelning eller område som man arbetar på. Vi har under utbildningens gång vid upprepade tillfällen diskuterat kläder inom socionomyrket i samband med etik och moral. Då materiella ting kan förmedla budskap som i en del klientmöten kan kännas opassande. Kläder är trots allt en viktig del av oss själva, eftersom den kan relateras till identiteten. Hur klär sig socialsekreterare som ständigt är närvarande i klientmöten? Är kläderna passande? Finns det på en socialförvaltning specifika klädkoder, som inte är lika uppenbara som den givna polisuniformen, men ändå en klädkod för socialsekreterare i deras arbetssammanhang?

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att undersöka kläders betydelse och funktion i det moderna samhället bland socialsekreterare med utgångspunkt i Erving Goffmans dramaturgiska perspektiv samt utifrån ett sociologiskt synsätt.

- Vilken funktion har kläder i dagens samhället?
- Hur kan budskap förmedlas genom kläder?
- Förekommer bestämmelser kring kläder på en socialförvaltning?
- Hur ser socialsekreterare på kläders kommunikativa förmåga i sitt arbete?

3 Tidigare forskning

Efter att ha gått igenom forskning kan vi konstatera att kläder och kläders betydelse i samband med socialsekreteraryrket har fått väldigt lite uppmärksamhet i tidigare forskning, då det inte finns mycket skrivet kring detta ämne. Kanske är detta ännu inte intressant för samhället att forska kring. Vi har dock funnit att det finns, om än lite, forskning kring klädkoder inom andra professioner än socialsekreterare. En gemensam aspekt i dessa är de normer gällande klädval i olika professioner, där det finns en strävan att matcha sin klientgrupp, samt vilken betydelse kläderna har för yrkesutövningen. Denna aspekt av institutionaliserade normer är även det som vi i vår uppsats skall undersöka inom socialsekreterarens profession. Vi har även under arbetets gång funnit ett fåtal liknande uppsatser gällande kläders betydelse och kläder i socialsekreteraryrket som tidigare skrivits på Högskolan Kristianstad (2011) *Kläder. En kvalitativ undersökning om klädernas betydelse för socialsekreterare* och Blekinge Tekniska Högskola (2008) *Kläder och identitet. En studie synen på kläders kommunikativa förmåga*. I den förstnämnde uppsatsen ovan har fokus riktats mot kläders betydelse för socialsekreterare i mötet med klienter. Respondenterna i undersökningen har visat sig ha stor medvetenhet i vad kläder sänder ut för signaler och vilken betydelse klädseln kan ha vid mötet med klienter. Resultatet av undersökningen i denna uppsats sammanfattas i att kläder har visat sig ha stor påverkan på mötet och relationen som skapas mellan socialsekreterare och klient. Författarna menar att kläder kan skapa en barriär i ett klientmöte, om socialsekreteraren inte är medveten om sin klädsel och denna inte motsvarar det som anses lämpligt för situationen. Författarna skriver fortsättningsvis i

slutdiskussionen att samtliga respondenter i undersökningen menar att det finns en klädkod inom socialsekreteraryrket och att denna kan vara mer eller mindre uttalad. Klädkoden kan dock skilja sig mellan enheterna, såväl som arbetssituationer (Bremberg, Thomasson, 2011). Den andra uppsatsen som vi hittade, *Kläder och identitet. En studie synen på kläders kommunikativa förmåga* (2008) fokuserar på hur människor (i åldern 21-29 år) genom sina kläder, kommunicerar och förmedlar sin identitet till omgivningen. Deltagare i undersökningen som gjordes i samband med denna uppsats, nämner status, grupptillhörighet och personlighet som exempel på budskap som de tror att människor vill förmedla med sin klädsel. Författarens slutsats av undersökningen hänvisas i att kläder har stor betydelse i den sociala interaktionen. Enligt författarens tolkning av resultatet menar hon att vare sig människor tänker på det aktivt eller inte, samt vill medge det eller inte, så är de måna att förmedla ett gott intryck med sin klädsel i särskilda sociala sammanhang (Lindman, 2008).

Vi har inte hittat internationell forskning kring vårt valda ämne för denna uppsats, där kläder benämns i samband med socialsekreteraryrket. Dock finns det en hel del kring enbart kläder, och kläders betydelse. De ovan nämnda uppsatserna, är c uppsatser skriva av tidigare studenter. Vi har valt att inte lägga större vikt vid dessa uppsatser då de inte är av hög vetenskaplig kvalité.

3.1 Kläders historia och uppkomst

Kläders primära uppgift är att skydda oss mot kyla och sjukdomar. I början av klädernas utformande, använde vi oss av olika naturmaterial för att tillverka kläder som skulle skydda kroppen. Det kunde handla om allt ifrån djurpälisar och läder till kvistar, löv och gräs. Allt eftersom kläder utformades och utvecklades började vi även identifiera oss i de kläder vi bar. Även den visuella synen på klasskillnader blev tydligare i utvecklingen, då man såg upp till de personer som bar bättre kläder eftersom detta var ett tecken på att de var rika och kunde förse sig själva med pälsar och andra kläder av högre status karaktär. Medan de som hade det mindre bra ställt och gick klädda i trasor sågs ner på och tilldelades en lägre klasstatus i samhället. Kläder har under åren utvecklats oerhört mycket, och det finns idag kläder i alla former och ändamål. Kläder har utformats och anpassats till livets sociala sammanhang, exempelvis så finns det sportkläder, festkläder, vardagskläder och arbetskläder som vidare även delas in i olika uniformer beroende på arbete. Trots spridningen av kläder och alla dess

former kan man än idag se hur vi förenar kläder med klass genom olika märken och prisklasser (Andersson, 2006).

Kläder och dess tyger har enligt Lewenhaupt i oändlighet varit fulla av symbolik och metaforer. Förklädet, som antagligen är historiens första klädesplagg, präglas av tämligen diskret symbolik. Adam och Eva använder tidigt fikonlöv för att dölja sina genialiteter, de skäms för varandra eftersom de är olika. Deras genus döljs bakom ett förkläde, som till en början inte var mer utvecklat än ett fikonlöv. Förklädets syfte förklaras i namnet: klädet som hänger för och döljer skammen, hindrar blicken och opassande tankar. En moralisk väktare. När samhället senare utvecklades till medeltiden, användes förklädet tidigt som ett klasstecken. Det bars utav alla i samhället i de dagliga sysselsättningarna. Dock kunde rang och status urskiljas i förklädets textilier och design. Än idag används förklädet som en förklädnad, i vilket vi tillåts att träda in i en specifik roll och där förklädet utsänder ett visst budskap vare sig det handlar om moral och anständighet, eller arbete och tjänstevillighet. Dräktspråk har i gränslöshet symboliserat budskap om makt, ära, fattigdom, slaveri, gudomlighet etc. Draperingarna, och textilerna där emellan, talar sitt eget språk och berättar en historia (Lewenhaupt, 2003:37–39).

Kläder och mode har de senaste åren hamnat på radarn bland andra omdiskuterade fenomen i samhället. Tidigare har fenomenet inte fått den uppmärksamhet den förtjänar, vilket kanske kan bero på att det tidigare setts som inte minst ett kvinnligt område men också som något ytligt. Dräkthistorikern Lou Taylor menar att modet mer permanent hamnade i blickpunkten i samband med att konsumtionsforskningens tog fart under 1980- och 90 talet. Sociologiska ikoner inom denna forskning menade att konsumtionen är präglad av fokusering på klassrelationerna i samhället. Mode kom som en oönskad konsekvens av detta. Genom överdådig konsumtion kunde överklassen uttrycka materiellt välstånd, och markera en gräns nedåt. Arbetarklassens strävan uppåt kunde yttras genom att idealisera och efterlikna de högre samhällsskikten. Strävan efter att skapa eller upphäva särskiljanden genom materiella ting sågs som tecken på ytlighet som i sin tur ansågs kvinnlig då den borgerliga klädedräkten sedan så långt tillbaka till sent 1700- tal var underkastad allt modetänkande. Denna koppling mellan mode, ytlighet och kvinnlighet som var förknippat med vulgär kommersialism menar Taylor har kommit att prägla den materialbaserade dräktforskningen till en låg status och prioritet (G. Nilsson, 2005: 37-60).

I boken ”Påklädd, uppklädd och avklädd. Om kläder, kropp och identitet” (G. Nilsson, 2005) kritiserar inte sociologen Elizabeth Wilson bara den ålderdomliga synen på mode och beteendet inom modet som ett uttryck av klasskillnader och ett sätt att förstärka de sociala gränserna, utan definierar mode själv som en ”civilisatorisk teknologi”. Wilson menar att en av anledningarna till att modeforskningen med åren blivit mer uppmärksammat är att området på senare tid har vidgats till att även omfatta kläders symboliska och estetiska betydelser. Betoning i kapitlet läggs vid vikten av att ha gemensamma definitioner. Elisabeth Wilson tar upp Jennifer Craiks uttalande om att vi genom vårt sätt att klä oss stakar ut våra beteendenormer och formar vår ytliga framtoning för att presentera oss själva i vår omgivning, som en definition i den gemensamma plattformen för tolkningen av vad vi definierar som mode. I samband med detta benämner Wilson mode i begreppet ”civilisatorisk teknologi”, och ett moderiktigt formande av kroppen som pågår inom alla kulturer. Alla kläder som bärs vid alla sorters tillfällen uppstår inom ett modesystem, och vi framställer oss alltid själva visuellt i en social situation. Kläder formar alltid kroppen på ett sätt som i något avseende följer modet (G. Nilsson, 2005: 166- 179).

Lars Holmberg benämner kläders betydelse i boken *Teorier om mode: Stil som historiskt och teoretiskt objekt* som något kontextberoende. Han skriver följande:

”Vad olika kläder betyder för olika människor och grupper varierar beroende på vem som bär plagget, när det händer, platser, i vilket sällskap bäraren befinner sig eller till och med hur den som ser bäraren uppfattar dennes humör. Kläders betydelser skiljer sig alltså åt mellan olika publikar och olika sociala grupper beroende på en rad olika saker som till exempel om man är eller inte är modeintresserad” (Holmberg, 2008: 17).

4 Teorier

Utgångspunkten i vårt arbete är att belysa kläders betydelse och funktion i det moderna samhället. Vi åsyftar att använda Erving Goffmans dramaturgiska perspektiv och hans teorier kring det mänskliga beteendet för att belysa betydelsen av kläder, samt vilken funktion de innehar. Vi avser dessutom att belysa kläders betydelse och funktion utifrån det sociologiska perspektivet samt belysa ämnet utifrån det symboliskt interaktionistiska perspektivet. Vidare finns diskussioner kring kläders betydelse utifrån rollteori.

Goffman förklarar det mänskliga beteendet genom att använda sig av teaterföreställningar som metafor. Han beskriver oss människor som skådespelare i olika teater- och rollspelssammanhang, där vi använder oss av olika rekvisita för att hävda vår identitet i olika sociala interaktioner och konstellationer. Det sociologiska perspektivet kommer också att beröras inom den teoretiska referensramen. Goffman menade inte själv att tillhöra kategorin symbolisk interaktionism som ingår under det sociologiska perspektivet, trots att han delade de mesta av den symboliska interaktionismens grundtankar. Goffmans dramaturgiska perspektiv och det sociologiska perspektivet kan ses som ”syskon teorier” då de i stort sätt går hand i hand med varandra.

4.1 Erving Goffman's dramaturgiska perspektiv

Erving Goffman är en modern sociolog som ur ett sociologiskt perspektiv studerade det vardagliga sociala livet, samt hur identiteten eller självet upprätthålls och fungerar i det moderna samhällets interaktioner. Han använder sig utav begreppet teater som metafor för att förklara hur världen fungerar samt hur interaktionen mellan olika människor fungerar. Goffman menar att det mänskliga beteendet kan förklaras genom att se människor som skådespelare i sitt egna liv, där olika sammanhang och interaktioner innebär olika föreställningar och rollspel. Beroende på vilket specifikt sammanhang vi befinner oss i, eller vilken specifik roll vi spelar för stunden använder vi oss av olika inramningar och rekvisita.

I boken *Jaget och maskerna: En studie om vardagslivets dramatik* (Goffman, 2009) utgår Goffman ifrån det dramaturgiska perspektivet som beskriver hur individen presenterar sig själv och sin aktivitet inför andra, samt hur han styr och kontrollerar den uppfattning som andra bildar sig om honom i det framträdande han gör. Goffman liknar det mänskliga beteendet och idén om livet vid ett scenuppträde på en teaterföreställning, där individer framträder i främre och bakre regioner (frontstage och backstage), i liknelsen scen och kuliss. Den främre regionen menar Goffman är en scen för sociala interaktioner där individerna agerar i olika roller beroende på det sociala sammanhanget. Den bakre regionen är detsamma som kuliss, och utgör en avslappnad frizon där beteenden som inte går an på scen, är tillåtna. Här förbereder sig aktörerna med rekvisita för att framträda på främre regionen, dvs. scenen (Goffman, 2009).

4.1.1 Identitet

I våra framträdanden, dvs. all den aktivitet som en individ uppvisar inför en grupp observatörer, finns det en fasad som fungerar på ett allmänt och fastställt sätt för att påverka uppträdandets observatörers definition av sceneriet och situationen. I fasaden ryms den expressiva utrustning som medvetet eller omedvetet används av individen som rekvisita i framträdandet i den främre regionen. Först och främst har vi inramningen (the setting) vilket är fasaden som omfattar möblemang, dekor, ytplanering och andra bakgrundsinslag som utgör rekvisita för de mänskliga aktiviteter som vi finner i framförandet. Begreppet personlig fasad refererar vidare till de andra detaljerna i den expressiva utrustningen som inramningen inte omfattar. Den personliga fasaden är det vi identifierar med aktören själv och dennes individuella identitet som tillhör honom vart han än befinner sig. Inom denna fasad ryms samhällsrang, kön, ålder, raskaraktär, talmönster, kroppsspråk, ansiktsuttryck, gester, utseende och kläder. En del av dessa medel för icke-verbal kommunikation är föränderliga under långvariga eller kortvariga perioder och andra är mer bestående och skiftar inte under en individs livstid från en situation till en annan, såsom exempelvis etnicitet och kön. Kroppsspråk och utseende är exempel på teckenförmedlare som är föränderliga över tid. Ansiktsuttryck kan till exempel vara kortvariga och variera som hastigast från den ena ögonblicket till det andra under ett framträdande (Goffman, 2009:30–31). Den rollgestalten som vi agerar i vårt framträdande betraktas av samhället tämligen identiskt med aktörens personlighet. Med detta som grundtanke blir det viktigt för individer att upprätthålla en jagframställning som de själva önskar associeras med, där scenen och aktörens aktivitet blir det avgörande för det jag aktören tillskrivs av publiken, och inte innehavaren själv som ett enbart organiskt ting (Goffman, 2009:218).

4.1.2 Att inhämta intryck

När en individ kommer i kontakt med andra individer söker de i allmänhet upplysningar om honom eller att tillämpa de upplysningar om honom som de redan har. De kommer att intressera sig för individens socio-ekonomiska ställning, hans uppfattning om sig själv, hans attityd till dem, hans kompetens, pålitlighet osv. Denna insamling av upplysningar om individen sker oftast av rent praktiska skäl. Informationen kommer att bidra till en möjlighet att definiera situationen och gör det även möjligt för andra att veta i förväg vad de kan

förvänta sig av individen, och vad han kommer att vänta sig utav dem. I den situation då omgivningen inte känner den individ det gäller överförs information genom olika medel för teckenöverföring såsom utseende och beteende. Observatörer kan genom dessa medel skaffa sig ledtrådar som gör det möjligt att tillämpa tidigare erfarenheter av liknande individer och situationer. Med stöd i tidigare erfarenheter kan individens observatörer även utgå ifrån om individens framträdande om vem och vad han är, är sannolikt samt även förutsäga individens beteende nu och i framtiden (Goffman, 2009:11–12). Individer som ingår i en viss kategori är ibland tvungna att upprätthålla samma sociala fasad i vissa situationer. Arbetsplatsen, eller rollen i arbetslivet kan vara en sådan kategori, där en given social fasad har institutionaliserats och bidragit till abstrakta, stereotypiska förväntningar och tenderar att vidmakthålla en mening och stabilitet. Goffman benämner detta som en kollektiv representation, som präglar en realitet av egen kraft (Goffman, 2009:33).

4.1.3 Att avge intryck

Individens uttrycksförmåga består av två olika teckenaktiviteter, nämligen de uttryck som individen ger medvetet (*give expression*) samt även de som han uttrycker omedvetet (*give off expression*). I den första typen av uttryck, *give expression*, inbegrips verbala symboler och andra ersättningsmedel som endast används i det ändamål att uttrycka och förmedla information som hänger samman med dessa symboler. Den andra typen av uttryck innefattar aktiviteter i bred omfattning som karakteriserar den agerande individen själv till exempel mimspel och gester, och som övriga individer i interaktionen använder som medel för att skapa sig en bild av personen. Individen kan avsiktligt överföra felaktig information med hjälp av dessa kommunikationstyper, vilket då kan inbegripa svek och hyckleri. Oavsett vad individen önskar att förmedla ligger det i individens intresse att kontrollera observatörernas intryck och deras sätt att bemöta honom. Dock vet de andra att individen sannolikt vill framställa sig själv i så bra dager som möjligt, och de kan då dela upp de individens intryck i de två delarna: *give expression* och *give off expression*. Dessa uttrycksaktiviteter stämmer inte alltid överens med varandra, men oftast visar kroppsspråket det munnen döljer. Vidare är den första definitionen av en situation bestämmande för hur interaktionen kommer att te sig i fortsättningen. Genom att uttrycka sig på ett visst sätt kan individen påverka andras definition av situationen, samt få dem att agera på det sätt han önskar. Varje individ som innehar en viss social ställning i samhället omges av principen som

tillhandahåller en rätt att förvänta sig att andra tar hänsyn till detta och behandlar honom på ett sådant sätt som en person av hans ställning har rätt att förvänta sig bli behandlad. I interaktionen med andra individer finns det således en eftersträvd anledning för individen att agera och uttrycka sig på så vis att det förmedlar ett intryck hos övriga som han är intresserad av att förmedla. Dock förutsätter denna princip att man är det man utger sig för att vara, till exempel att en polis och skall vara en polis (Goffman, 1990:11–25). Vidare menar Goffman att individer under sitt framträdande har möjlighet att dölja vissa saker och framhäva andra, och kallar detta för mystifikation. Det handlar om att hålla en distans till sådant som inte förväntas i sammanhanget. Det finns en strävan i samhället att behålla en speciell bild av de människor som befinner sig ”ovan oss”. Till exempel är det viktigt att en chef, ser ut som en chef och beter sig som en chef. Rollerna ska spelas efter spelreglerna, då det finns en trygghet i att vissa roller upprätthålls. Om dessa skulle förändras, blir vi oroliga. Mystifikaioner kan kopplas till hur vi använder kläder och klädmodet, i det avseende att vi genom olika plagg och dräkter kan skapa ett avstånd (Holmberg, 2008:174–175).

Goffman talar vidare om ett begrepp som han benämner som idealisering. Han menar att en aktörs framförande ställer en del ganska abstrakta krav på observatören, och på så sätt socialiseras, formas och omformas framträdandet för att passa in i samhällets förväntningar. I denna socialiseringsprocess tenderar aktörer emellanåt att ge sina observatörer ett intryck som är idealiserat. Goffman skriver ”En av de rikaste källorna till kunskap om framställningen av idealiserade framträdanden är litteraturen om social rörlighet” och syftar med detta till den sociala stratifieringen som inom sociologin avser den hierarkiska strukturen i ett samhälle som delar upp människorna i olika klasser, eller grupper. Efterliknelse och idealisering av de högre samhällsklasserna och en viss strävan att ta sig högre upp på samhällstegen, är vanligt förekommande bland individer som befinner sig i de lägre skikten. Statussymboler som uttrycker materiellt välstånd i form av kläder och andra materiella ting är kanske det viktigaste inslaget i idealiseringen av en högre samhällsklass (Goffman, 2009:39–40).

”Impression management” är ett begrepp som sammanfattar det Goffman tagit upp i boken *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik* (2009). Begreppet syftar till den intrycksstyrning som en individ använder sig av för att kontrollera och styra den bild vi vill att andra ska få av oss. Hur individer med ytterst raffinerande medel försöker bevara sin självbild gentemot andra är ett centralt perspektiv. Det avser en strävan att alltid göra ett så

passande intryck som möjligt i den givna situationen. Att förlita sig på slumpen är i regel uteslutet, därför klär vi oss och agerar på ett passande sätt för att göra ett bra intryck, vilket således kräver noggranna förberedelser som då sker i den bakre regionen och framförs sedan i den främre regionen.

4.2 Sociologiska perspektivet

Det sociologiska perspektivet försöker besvara frågor kring människors handlingar, tankemönster och rutiner för att komma underfund med varför vi agerar på ett visst sätt. Att tänka bortom välbekanta vardagsrutiner skall enligt det sociologiska perspektivet vidga vårt perspektiv och ge förklaring till de mänskliga handlingarna (Giddens, 2007). Kawamura (2007:14) beskriver det sociologiska perspektivet som fokus på klädernas betydelse, där kläderna i sig är ointressanta.

Det mänskliga handlandet styrs av den sociala strukturen som samhället byggt upp. Denna struktur har givit normer och regler till handlingar, som omedvetet följs av samhällets invånare. Det sociologiska perspektivet vill ge förklaring till varför mänskligt handlande inte är slumpmässigt beteende utan förklara att det rör sig om omedvetet normativt beteende. Durkheim beskriver samhällets normer som en tvingande makt som råder över dess medlemmar. Han menar, liksom det sociologiska perspektivets grundantagande, att normerna följs omedvetet och att vi fogar oss efter dessa normer frivilligt för att inte uteslutas ur samhället. Det är viktigt att känna samhörighet och denna strävan kan ses som förklaring till varför vi låter oss styras av de normer som finns (Giddens, 2007). Trost och Levin (1999:68) förklarar detta normbeteende genom att vi människor styrs av tankar kring om vad andra förväntar sig av oss. En ständig strävan efter att uppnå till de förväntningar som tros finnas men som ibland endast existerar i ens egen uppfattning (ibid.).

Olika roller intas beroende på vilket socialt sammanhang individen befinner sig i, liksom även beskrivs i Goffmans dramaturgiska teori. De kläder vi väljer att använda är medvetna handlingar som styrs av det sociala sammanhang vi skall befinna oss i, vilket innebär att innan vi ens befinner oss i det specifika sammanhang så har vi redan i förväg planerat vår klädsel utifrån de normer som råder. Även om våra handlingar anses vara medvetna så är de styrande underliggande krafterna omedvetna och normföljande (Giddens, 2007).

4.2.1 Symbolisk interaktionism

Symbolisk interaktionism vill ge förklaring till våra handlingar utifrån symboler och signaler med samma grundprinciper som det sociologiska perspektivet. Symbolisk interaktionism används som ett analysredskap för att förstå den sociala verkligheten och samhället vi lever i (Trost & Levin, 1999). Interaktionismens betydelse står för växelspelet mellan två människor. Människan ses som en symbolförmedlare, som genom sin förmedling till andra individer skickar signaler och symboler. Dessa symboler som sänds ut bidrar till en skapande uppfattning om personens *jag*. Tolkningen av en individ går väldigt snabbt och vi skapar uppfattningar kring social klass, makt, position och andra faktorer baserat på den symboliska interaktionismen. Det sker ofta att dessa uppfattningar vi har om individer inte överensstämmer med verkligheten. Många använder symbolisk interaktionism just för att förmedla ett specifikt budskap, exempelvis ekonomisk välgång, social klass eller maktposition. Den symboliska interaktionen överförs enklast via kläder, som tydligast signalerar det budskap vi vill utsända (Holmberg, 2008). De symboliska interaktionismens företrädare avser att förklara handlingarna, i detta fall varför vi klär oss som vi gör. Förklaringarna skall ske genom samhälleliga normer, lagar och yttre krafter då dessa anser att förklaringarna ligger på en samhällsnivå (Kawamura, 2007:73).

Kläder förmedlar främst budskap till allmänheten kring status och grupptillhörighet. Vid arbetsuniform blir detta budskap tydligare och signalerar genom uniformen arbetstillhörighet, status och makt. Kläder är sociologiskt signifikant då det intressanta ligger i klädernas betydelse. Paralleller mellan kläder och status går att dra då forskare är överrens att det finns kopplingar mellan strävan efter hög status och hur man väljer att klä sig. Kläder fungerar som en markering för allmänheten, att visa vilken klass man tillhör och synligt bevis på ekonomiska välstånd. Utifrån kategoriseras människor in i klasser som har påverkats av de intryck som symbolisk interaktionism givit. Att markera subtila skillnader och tydliggöra klassgränserna har alltid varit viktigt för att kunna upprätthålla en viss status. Det handlar om att markera, ”vi” och ”dem”. Det kan finnas olika anledningar till varför denna markering är särskilt viktig för vissa, att man är överordnad medan den andra är underordnad. Förklaringen kan ligga i att det är utifrån ens yrke viktigt att upprätthålla en hög status för att framställa och företräda sin organisation på ett korrekt sätt (Kawamura, 2007:42–50). Fredriksson (2012) för liknande resonemang kring att kläder är ett sätt att yttra sin tillhörighet. Dock betonar Fredriksson att kläderna, som är av stort symboliskt värde, inte endast är kopplat till

ekonomiska aspekter. Hög status i samhället, menar Fredriksson, är vi människor mest angelägna om att uppnå (ibid.).

Mead beskriver kläder som en icke verbal kommunikation och att vi ständigt söker efter bekräftelse från allmänheten kring att våra val av kläder, om de anses vara anpassade efter det sociala sammanhanget och om de följer de normer som finns. Mead menar att kläderna vi bär symboliserar något djupare än bara att de är klädesplagg och menar att det finns medvetna signaler vi vill förmedla med våra kläder (Giddens, 2007). I Bolman och Deal (2012) beskrivs symboler som budbärare med kraftfulla inslag och för samma resonemang kring status och tillhörighet som Mead. Det symboliska perspektivet vill ge förklaring till de bakomliggande faktorer som styr vårt handlande utifrån symboler och signaler (ibid.). Om de normer som finns inte följs eller på något sätt rubbas uppstår oordning i samhället och kan leda till utanförskap (Trost & Levin, 1999:59).

4.2.2 Rollteori

Linton (1936) hade liknande åsikter kring vikten av att känna samhörighet och gruppstillhörighet som Giddens och Trost & Levin. Linton (1936) förklarade normbeteendet genom att människor ständigt försöker anpassa sig efter andra för att passa in i grupper. För att passa in måste ens egen roll anpassas efter gruppens normer och regler. De yttre förväntningarna som de andra medlemmarna hade på den enskilde krävde anpassningsbarhet från individen för att kunna slutas med gruppen och bli accepterad. Det är omgivningens krav som kräver anpassningar för att uppnå en enad gemenskap (Giddens, 2007).

Lintons rollteori innebär uppdelning av positioner i den specifika gruppen man tillhör. Alla medlemmar har en roll som medför förväntningar om hur man ska agera. Beteendet är också styrt av gruppen då det finns regler för vad som är acceptabelt, inte acceptabelt och på vilket sätt saker och ting skall göras. När ett normbrytande beteende uppmärksammas av allmänheten så försöker allmänheten korrigera detta felaktiga beteende genom att tillrätta visa den som brutit mot normerna genom fråga, påstående eller andra kommunikativa gester (Giddens, 2007).

Fredriksson (2012) menar liksom Linton att symbolisering kring den egna gruppstillhörigheten sker genom kläder och på så sätt sänder signaler till omgivningen om vilken grupp man

räknas vara del av. Fredrikssons förklaring förstärker Lintons argument om vikten att känna tillhörighet och att denna tillhörighet medföljer vissa krav, så som anpassningsbarhet efter gruppens regler och normer (ibid.). Bolman & Deal (2012) beskriver grupptillhörighet som en symbolisk interaktionism där kläderna ofta tydligt kan symbolisera en tillhörighet. Vissa klädstilar eller specifika plagg symboliserar en grupp, klass eller annan tillhörighet för att på så sätt markera för omgivningen. Att visa sin tillhörighet kan utifrån Kawamuras resonemang förklaras genom att det handlar främst om att tydliggöra sin egen roll och påvisa för omgivningen att man har en funktion och kunna upprätthålla en viss status (Kawamura, 2007:42–50)

5 Metod

I vår undersökning använder vi oss utav en kvalitativ metod, i form av intervjuer. Vi ämnar inte använda oss utav etnografi/deltagande observationer eftersom en studie av vad ett yttre uppvisande är, inte är till hjälp för oss då vi vill få en djupare förståelse för vilken insyn människor har i sitt yttre presentation i form av kläder och klädval (Bryman, 2011:344). Hur resonerar människor kring sina val av kläder, och hur pass medvetna är dessa handlingar? Vi har använt oss utav en semistrukturerad intervjuform. May (2001:150) menar att semistrukturerade intervjuer har en viss struktur med specificerade frågor dock att den samtidigt tillåter intervjuaren en större frihet att fördjupa svaren i en bredare mening genom att ställa följdfrågor. En semistrukturerad intervju har varit till fördel för oss då det erbjuder större utrymme för utveckling och fördjupning av de svar som ges samt möjligheten att kunna gå in i en mer fri dialog med den intervjuad vilket har gett oss en större chans att få en djupare inblick och bredare förståelse för den intervjuades resonemang (May, 2001:150–151). En annan mer strukturerad form av intervju skulle eventuellt kunna resultera i en mer fokuserad styrning där personliga synpunkter och tolkningar utelämnas. Detta var något som vi ville undvika då det kan medföra att intressant information inte framkommer och därför valde vi att använda oss utav en semistrukturerad intervjuform (ibid. s. 148-149).

5.1 Kvalitativ intervju

Det finns olika slags intervjuer, där det lättaste sättet att skilja dessa på är att undersöka intervjuens grad av strukturering. Inom kvalitativ forskning används oftast de två former av intervjuer som betecknas som: ostrukturerade eller semistrukturerade intervjuer. Dessa typer är av en mer öppen karaktär, och lämnar då ett betydligt större utrymme för intervjupersonernas egna tankar och åsikter men ger även den som intervjuar möjlighet att följa upp svaren med ytterligare frågor (Bryman, 2010:412–416).

Den ostrukturerade utgår från endast en eller fåtal samtalsämnen som ska vara till grund i samtalet medan den semistrukturerade intervjun karaktäriseras av några tydligt formulerade frågor och teman som intervjupersonen ska svara på eller samtala kring. Svaren som respondenten ger kan i den semistrukturerade intervjun användas som bas för eventuella följdfrågor, vilket då inbjuder till en fråga-svardialog. Denna intervjuform är strukturerad i det avseende att forskaren själv har tänkt ut relevanta samtalsämnen som ska behandlas i intervjun och utifrån dessa konkretiserat ett antal givna frågor (Aspers, 2011: 142-143). Det är av stor vikt för den semistrukturerade intervjuformen att den som intervjuar förstår intervjuens innehåll och kontext för att sedan kunna registrera intervjuens karaktär och på vilket sätt frågorna ställs. Detta är en viktig aspekt i det hänseende att den kvalitativa informationen som fås genom den fördjupning och utveckling av svaren som semistrukturerade intervjuer tillåter, sedan ska leda till relevanta slutsatser och även kunna skapa jämförbarhet (May, 2001: 150-151).

5.2 Intervjuguide

Det är av avgörande karaktär att den som intervjuar är förberedd och kan intervjun och dess frågor utantill. Detta för att minska risken att missa frågor eller ställa fel frågor då en eventuell stressad intervjusituation uppstår. Det är därför viktigt att innan en intervju göra upp en given intervjuguide av det man önskar beröra i den kommande intervjun, som ska leda samtalet så att inte relevant information tappas. Detta kräver mycket omtanke för att få fram ett gott och relevant resultat. Viktigt i processen är att tänka på respondenten för att formulera sig med ett begripligt språk som är anpassat efter situationen. Frågorna bör även formuleras på ett icke-ledande sätt, så att det lämnas utrymme för fria och individuella svar. Intervjuguiden kan fungera som en ram för samtalet, som sedan kan föras relativt fritt och på så sätt finns en stor möjlighet för den som intervjuar att ställa följdfrågor, samt ett bredare utrymme för intervjupersonen att specificera och utveckla sina svar. Unik information från de olika respondenterna kan på detta vis kommas åt (Bryman, 2010:419–422).

Bryman presenterar i *Samhällsvetenskapliga metoder* (2010) en rad olika råd och inslag vid förberedelsen och utformningen av en intervjuguide, som till en början omfattar vikten av att skapa ordning i de valda teman som ska behandlas i samtalet. Förutom utformningen av frågorna, samt ett begripligt språk benämner Bryman även betydelsen av att frågorna som formats utifrån valda teman skall förfalla i en naturlig ordning och följa varandra på ett bra sätt. Som intervjuare är det även relevant att vara beredd att ändra ordningsföljden i frågorna då behov av detta skulle uppstå under intervjuns gång. Bakgrundsfakta kan av utomstående uppfattas som överflödigt, men det är i verkliga fall av nödvändighet att notera och fråga om bakgrundsinformation såsom ålder, kön, position i organisationen, erfarenhet etc. för att med hjälp av dessa fakta kunna sätta in intervjupersons svar i ett sammanhang. För att intervjun skall bli så bra som möjligt kan det vara bra att använda sig av en bandspelare, då man fångar intervjupersons svar i deras egna ordval. Om man som intervjuare bara antecknar riskerar man att tappa speciella fraser och uttryck. I semistrukturerade intervjuer, som är av relativt fri karaktär, måste intervjuaren vara lyhörd för svaren som ges och utifrån dessa eftersträva djupare förståelse och utveckling. Bryman uttrycker även att oerfarna studenter ibland kan underskatta den personliga insats som krävs utav en vid intervjuer, och menar att det är värt besväret att göra ett antal provintervjuer innan den riktiga intervjun för att nå bättre resultat (Bryman, 2010:419–422).

Avslutningsvis beskriver Anne Ryen i *Kvalitativ intervju - från vetenskapsteori till fältstudier* det centrala i semistrukturerade intervjuer att låta intervjupersonen få berätta sin egen historia på sitt eget sätt. Intervjuaren ska därför hålla en låg profil, och få intervjupersonen att överspecificera innehållet eller perspektivet i samtalet. Hon skriver "En bra intervjuare är också en god lyssnare" (Ryen, 2004: 49).

5.3 Kvalitativ metod: förtjänster och begränsningar

En kvalitativ metod gav oss, som tidigare nämnt, en möjlighet till att ställa följdfrågor och därmed även möjlighet att få en bättre förståelse och mer utvecklad förklaring på de svar som ges. Dessutom har en kvalitativ metod möjliggjort för en mer djupgående diskussion vilket blivit till en fördel i vår uppsats då vi ville undersöka om det finns en medvetenhet av i klädvalet hos socialsekreterare. Vår avsikt med att använda öppna frågor var att välkomna eventuella spridningar i svaren som ges. Slutna och ledande frågor skulle kunna resultera i ett mer begränsat utrymme för svarsskillnader och om detta varit vårt syfte skulle vi istället kunna använda oss av en kvantitativ metod. Vi ansåg att en kvantitativ metod inte skulle kunna besvara våra frågeställningar, då denna metod hade begränsat spridningen i svaren vi eftersträvade. En nackdel med att använda kvalitativ metod skulle dock kunna vara att de frågor som ställdes blev färgade av förförståelser som kan komma att påverka svaren till egen fördel. Därför var det ytterst viktigt för oss att lägga ner tid innan intervjuerna ägde rum för att neutralisera frågorna och därmed minska risken för påverkan av oss. Kvalitativ metod ger, som tidigare nämnt, möjlighet till följdfrågor. En annan nackdel kopplat till detta faktum skulle kunna vara att de följdfrågor som ställs inte är planerade i förväg, och kan då leda till att de i stunden formuleras på ett sätt som kan styra det kommande svaret (May, 2001: 148-152).

5.4 Validitet och reliabilitet

Eftersom vi valt att använda kvalitativ metod är det främsta intresset inte att göra en mätning, vilket betyder att validiteten egentligen inte är av någon särskild betydelse (Bryman, 2011:351). Extern reliabilitet innebär att undersökningen skall kunna upprepas och få samma svar, det vill säga replikeras. Även detta är svårt inom kvalitativa metoder då sociala miljöer förändras. Med extern validitet menas att uppkomna resultat kan generaliseras till andra sociala miljöer och situationer. Ett problem med extern validitet är att urvalet tenderar att vara begränsat och medför då svårigheter i generaliseringen. Det finns en skillnad mellan extern validitet och intern validitet. Den interna validiteten anses vara av större styrka inom kvalitativa metoder men då den avser innehålla observationer och blir den därav inte det bästa alternativet för vår undersökning (Bryman, 2011:352).

Direkt tillämpning av reliabilitets- och validitetskriterier på undersökningar utförda genom kvalitativa metoder är tveksamma på grund av att kriterierna kräver att det är möjligt att komma fram till en absolut bild av den sociala verkligheten. Realismens uppfattning menar att det endast finns en beskrivning av den sociala verkligheten, medan andra forskare menar att det finns mer än en och möjligen många fler beskrivningar (Bryman, 2011:354). Vi stödjer det senast nämnda resonemanget som åsyftar till att det finns flera sociala sanningar. Den sociala verkligheten anser vi är föränderlig, och menar med detta att det inte finns endast en sanning som är generell. Stora kvantitativa undersökningar tenderar övervägande att vara av högre reliabilitets- och validitetskvalitet, vilket innebär en lägre tillförlitlighetsnivå för kvalitativa undersökningar då dessa oftast som regel inte går att applicera i kraven som reliabiliteten och validiteten förutsätter (ibid. s. 362-363).

5.5 Urval

I dagens samhälle använder vi kläder i många syften, vilket bidrar till att de spelar en stor roll i vårt liv. Vi kommer i denna uppsats börja med att närmare undersöka kläder och dess betydelse samt vidare även undersöka vilka budskap kläder i olika sociala sammanhang kan tänkas förmedla i en bred mening. Vidare kommer vi att avgränsa undersökningsområdet till att undersöka hur klädvalen ser ut på en socialförvaltning bland socialsekreterare. För att göra detta har vi använt oss utav kvalitativa intervjuer, som har genomförts med sex olika

socialsekreterare från två olika städer. En mångfald professioner idag har en urskiljande klädsel som de bär på sin arbetsplats. Läkare bär vita läkarrockar, poliser bär polisuniform, brandmän bär branddräkter etc. Och vi undrar nu hur socialsekreterare på en socialförvaltning klär sig? Finns det en urskiljande klädsel som ändå inte är så formell?

Ytterligare begränsningar har omfattat kön då intervjuer endast inkluderar kvinnliga socialsekreterare. Detta på grund av att det kvinnliga könet som regel är dominerande inom socionomyrket, och även bland socialsekreterartjänsterna på socialförvaltningarna. Denna begränsning kan, förutom ett mer begränsat urval, även innebära att generalisering av empirin inte är genomförbar.

5.6 Bearbetning och analys av empiri

Då intervjuer är gjorda är det nödvändigt att presentera dessa i någon form av textmaterial, då det inte går att endast ha materialet i huvudet eller på bandinspelning. Den huvudsakliga reflektionen över materialet som uppstår sker just i processen då man arbetar med den insamlade empirin. Transkribering innebär att producera en text av den gjorda intervjun, som sedan syftar till att agera underlag för kommande analys. Den vanligaste transkriberingen är att forskaren skriver ut den inspelade intervjun ordagrant, dock utan att alla pauser och hummanden skrivs ut, förutsatt att dessa inte anses relevanta (Aspers, 2011:155–156). Detta sätt att transkribera har vi använt oss utav i bearbetningsprocessen av vår empiri i detta arbete. Alla intervjuer har transkriberats ordagrant, och även relevanta fakta i atmosfären har noterats i transkriberingen för att underlätta den senare kodningen. På detta vis har vi fått ett rikare material, då vi har fått med helheten i intervjun med gester och andra uttryck.

I vidare analys av det empiriska material, som nu genom transkribering utformats i text, har vi använt oss av kodning. Detta innebär att materialet bryts ner i relevanta kategorier för det specifika ämnet, som kallas koder. Koder bidrar till en aktiv process som skapar nya infallsvinklar i det teoretiska arbetet (ibid. 165-166).

5.7 Tillvägagångssätt

Som forskare i denna uppsats har det varit väldigt relevant för oss att hålla en distans till våra personliga åsikter och förutfattade meningar om det valda ämnet och att vi tillämpar en öppenhet för vad som komma skall i det avseende att vi var ovetandes om vilka resultat vi skulle få fram. Vi anser att det har varit till vår fördel att skriva i par då vi har haft möjlighet att växla tankar och reflektioner och därmed breddat våra synfält och perspektiv under arbetets gång.

I den inledande processen av uppsatsen använde vi oss utav databasen Google för att söka efter kunskapskällor till vårt arbete. Vi nyttjade sökfraser såsom ”kläders betydelse” och ”kläders kommunikation”. Genom att söka på dessa hittade vi en tidigare c – uppsats i sociologi som skrivits i liknande ämne, samt ett flertal tidningsartiklar om ämnet. Utifrån dessa källor hittade vi tips på litteratur genom att till exempel se över den tidigare c – uppsatsens referenshänvisningar, samt genom att de i flera artiklar refererar till en mängd för oss relevant litteratur kring kläder och mode. Till en början valde vi att läsa relevant litteratur för att ha en viss grundkunskap kring det valda ämnet för att sedan dela upp arbetet i två grenar där den ena fokuserade på det sociologiska perspektivet och den andra på Goffmans dramaturgiska perspektiv. Fördelen med en uppdelning är att inläsningen sker snabbare och kunskapen blir mer djupgående då man har ett perspektiv att fokusera på. Nackdelen med en uppdelning är att kunskap kring det andra perspektivet, som inte är i ens fokus, inte blir djupgående. För att undvika detta har vi efter läst litteratur skrivit korta sammanfattningar som vi delat med varandra för att ha möjligheten att läsa in oss på varandras perspektiv. Delning av sammanfattningar har bidragit till att vi under arbetets gång kunnat följa varandras process och samtidigt ha möjligheten att läsa in oss på varandras perspektiv. Styrkan i denna uppdelning medför att båda är specialiserade och besitter en bredare expertis på ett perspektiv. I arbetets slutprocess, för att ytterligare öka kunskapen, valde vi att läsa kring varandras perspektiv och jämma ut den obalans som kan uppstå då arbetets perspektiv delats upp. Vi har dessutom genomgående under arbetets gång diskuterat kring våra perspektiv och på de sätt hittat likheter som vi i senare analysdelen valde att belysa. Analys, sammanfattning och slutdiskussion har tillsammans bearbetats och flera genomgångar av arbetet i helhet har ägt rum.

Våra intervjuer valde vi att ha under arbetets senare del då vi ville ha grundläggande kunskaper för att kunna göra relevanta intervjuer. Vi valde att sammanlagt hålla oss till sex intervjuer, där vi delade upp så båda fick göra tre var. Vi hade tre respondenter var som vi redan hade en relation till och reflekterade över att det vore bättre att hålla dessa intervjuer på egen hand för att få en så bra kvalitet som möjligt. Vi anser att den tidigare relationen möjliggjort för mer djupare intervjuer som vi kunde gått miste om vi valt att intervjua personer vi inte känner. Diskussioner har förts efter våra intervjuer och vi har tagit del av varandras transkriberingar för att sedan tillsammans koda och analysera de svar vi fått. Intervjuerna gjordes på avskilda miljöer som socialförvaltningens lokaler, bibliotek samt hemma hos respondenterna. Varje intervju spelades in med diktafon som innan intervjuerna testades. Vi valde att avsiktligt hålla intervjuerna till cirka 30 minuter för att behålla fokus på det valda ämnet. Det fanns utrymme för tidavvikelse men vi anser att tiden bör komprimeras för att fokus inte skall tas från ämnet. Varje intervju transkriberades ordagrant men borttagning av icke-relevanta små ord har medvetet exkluderats för att underlätta kodning och för att fokus skall ligga på det valda ämnet.

5.8 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2009) menar att alla samhällets medlemmar har en rättighet att skyddas mot fysisk och psykisk skada, såväl som kränkning av individens integritet. Detta kallas för individskyddskravet, och skall utgöra en utgångspunkt i alla forskningsetiska överväganden. Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet är de fyra etiska huvudkrav som ingår i det grundläggande individskyddskravet. *Informationskravet* betonar vikten av att informera samtliga undersökningsdeltagare om deras uppgift i undersökningen samt medverkandets frivillighet och rätten att avbryta sitt deltagande. Det är även av stor vikt att framföra information som eventuellt kan komma att påverka den deltagandes villighet att delta. För att undersökningen skall kunna äga rum måste ett samtycke inhämtas ifrån den deltagande, vilket *samtyckeskravet* förutsätter. *Konfidentialitetskravet* tar vidare upp betydelsen av sekretessen, och tillämningen av tystnadsplikt. All information som anses etiskt känsligt skall behandlas utifrån detta krav. Även bestämmelser kring avidentifiering ingår i konfidentialitetskravet. Den sista etiska huvudprincipen behandlar frågan om insamlad empiri under *nyttjandekravet*. Personuppgifter

om enskilda insamlade i forskningsändamål får inte användas i andra ändamål (Vetenskapsrådet, 2009). Dessa fyra etiska riktlinjer ansåg vi vara av stor betydelse att tillämpa i samband med utförandet av våra intervjuer för denna uppsats. Vid inledningen av intervjuerna har vi gjort en mer informell presentation av ovanstående etiska riktlinjer, samt informerat om intervjupersonens rättigheter som respondent. Även undersökningens karaktär informeras vid inledningen av intervjun, och exemplar av den transkriberade intervjun samt den färdiga uppsatsen erbjöds till samtliga intervjudeltagare vid intresse.

6 Empiri och analys

I detta avsnitt kommer vi att presentera våra resultat som framkommit ur den kvalitativa undersökningen. Citat tagna ur samtalen med respondenterna kommer att kopplas till våra teorier samt tidigare forskning.

6.1 Presentation av respondenter

Den kvalitativa undersökningen som resultatet nedan baseras på, grundas i sin tur på semistrukturerade intervjuer utförda med sex socialsekreterare på olika socialförvaltningar i Malmö Stad och Helsingborg Stad.

Tabell 1. Presentation av intervjupersonerna.

Namn	Kommun	Ålder	Klientgrupp	Erfarenhet inom socialt arbete
IP1	Malmö Stad	25 år	Ungdomar och boende	2 år
IP2	Malmö Stad	29 år	Ekonomiskt bistånd, ungdomar	9 mån
IP3	Malmö Stad	39 år	Missbruk, vuxen	15 år

IP4	Helsingborg Stad	42 år	Ungdom och familj, utredning och uppföljning	7 år
IP5	Helsingborg Stad	50 år	Ungdom och familj, utredning och uppföljning	9 år
IP6	Helsingborg Stad	49 år	Ungdom och familj, utredning och uppföljning	7 år

6.2 Kläders funktion och betydelse

Varje säsong under året börjar nya modetrender att ta form i reklamer och media, i butikernas skyltfönster, reklamblad i posten etc. Intresset för shopping bland samhällets medlemmar är idag enormt brett, och dominansen av modebutiker är ytterst uppenbar på shoppinggatorna. Byggarbetet av nya shoppingcentrum och gallerior tar aldrig en paus. Det pågår en ständig utveckling och expanderings av shopping- och modekonsumering i dagens samhälle. Mode, shopping, och kläder påtalas ofta som en fritidssysselsättning och ett intresse, men kläder har utöver detta en viktigare och livsgrundläggande funktion, att till exempel skydda kroppen mot kyla, som ligger till grund att vi från början ens skapade något som liknade ett plagg (Svenska Dagbladet, 2009-11-12).

”Hm, vad kläder betyder för mig... Jag tycker ju om kläder, och skulle väll nog kalla mig själv ganska modeintresserad. Det är kul att köpa nya kläder, och klä upp mig. Jag tycker om att känna mig fin!”

– IP1, 25 år.

”Det är en nödvändighet, men samtidigt ett intresse. Det skiftar verkligen från dag till dag, man kan säga att mitt humör styr.”

– IP2, 29 år.

Kläder har vidare ett universellt klädspråk som inte går att undkomma. Med hjälp av spegelbildens assistans pryder vi vår yta med olika dekorationer i form av kläder, och andra hjälpmedel. Men det räcker inte att vår spegelbild är nöjd med resultatet. Resultatet måste även tala ett språk som representerar den enskilde individen, och presenterar denne för omvärlden på ett sätt som individen själv önskar att bli presenterad. Kläderna är vår tysta kommunikation till omgivningen. Alla vi som bär kläder oavsett ålder, kön, samhällsstatus har ett eget personligt klädspråk (Lewenhaupt, 2005:9). Betydelsen av kläder har berörts under den kvalitativa undersökningens gång, och de deltagande yttrade sig relativt liknande i denna fråga.

”Det är ju viktigt för mig, men jag bryr mig inte så mycket om vad andra har på sig eller inte har på sig, det bekommer inte mig. Men, som sagt, det är viktigt för mig att jag har på mig det jag vill ha och när jag vill ha det. Det är min rättighet att kunna välja vilka kläder jag vill ha på mig, utan att någon lägger sig i. Mina kläder tillhör en del av mig, och jag skulle inte vilja att någon annan styr vad jag ska ha på mig.”

– IP1, 25 år.

Dräkthistorikern Tonie Lewenhaupt menar att vi oavsett om vi tycker att kläder är viktigt eller inte, så spelar kläder en stor roll i samhället och de sociala interaktionerna. Vi möter hela tiden människor med olika dräktspråk, och utifrån den tysta kommunikationen som sker genom våra dräkter kan känslor som samhörighet, förståelse, nervositet och osäkerhet framkallas (Lewenhaupt, 2005:9). Det första en individ gör i kontakt med andra individer är att skaffa upplysningar om individen, eller om upplysningar redan finns; att tillämpa dessa. Goffman kallar denna process att ”definiera situationen”, och menar att vi fastställer och avgränsar ett sammanhang för att få en bättre förståelse för vad situationen kräver utav oss (Holmberg, 2008: 167). Såsom Goffmans teorier om att definiera situationen och skapa upplysningar om individer beskrivs människors samspel utifrån ett social interaktionistisk perspektiv. De yttre signaler som skickas avläses av de interagerande individer som på så sätt formar och skapar egna uppfattningar om sändaren. I en social interaktion sänds många budskap och signaler, främst genom kläder. Den sociala interaktionen är utav stor vikt då en fastställning av en situation krävs för att öka förståelsen om vad som krävs av den egna

individens i det specifika sammanhanget (Giddens, 2007). I uttrycksförmågan som Goffman benämner som "give off", använder vi kommunikation, verbal som icke-verbal, som teckenaktivitet för att göra en inverkan på publiken och deras definition av situationen (Holmberg, 2008:167). I den icke-verbala kommunikationen inbegrips alltså kläder som en teckenaktivitet, då vårt klädspråk är vårt första språk och även det som presenterar oss för andra individer (Lewenhaupt, 2005:9). Giddens (2007) skriver, liksom Lewenhaupt, om kläders kommunikativa förmåga. Kläder talar ett icke-verbalt språk som sänder ut signaler till ens omgivning. Dessa signaler skapar tolkningar av den egna identiteten av publiken, som Goffman uttrycker det. Utifrån det sociologiska perspektivet är det inte kläderna i sig som är av vikt däremot klädernas signaler och budskap (ibid.). Respondenten, IP1, beskriver självbestämmanderätten som viktig när det gäller ens egen utstyrelse och förklarar hur viktigt det är att inte styras av andra. Durkheims resonemang kring självbestämmande lyder att det är samhällets normer som omedvetet styr våra val av kläder. Omedvetet anpassar vi oss efter de klädesnormer som finns för att inte uteslutas ur samhället och beaktas som avvikande. Det finns en viss spännvidd i hur mycket man får lov att avvika från de normer som råder men att vi i grund och botten alltid styrs av högre makter som inte ger utrymme för helt eget självbestämmande. Durkheim resonerar vidare kring människors omedvetna normativa beteende och förklarar att dessa normer och oskrivna regler följs av majoriteten men är inte någon medveten handling. Väldigt få resonerar kring sina val av kläder och har svårt att motivera och förklara de valt att klä sig på ett specifikt sätt. Många gånger är kläderna anpassade efter den situation man skall befinna sig i, utifrån de normer som gäller. Men fast att det ofta finns ett synligt mönster kring klädesval, vad som är tillåtet eller inte, så är det få som resonerar kring huruvida de anpassar sig efter dessa mönster (Giddens, 2007).

"Ska man på bröllop klär man sig på ett sätt, visst finns det strukturer och yttre påverkan som säger hur man klär sig. Kläder uttrycker väldigt mycket ens identitet. Det talar om för andra vem jag är, signalerar. Även en bikini väljer man med omsorg trots att det är väldigt lite kläder man har på sig. Någonstans vill man att den ska signalera, det här är jag. Medvetet eller omedvetet."

– IP6 49 år.

Kawamura (2007) styrker Giddens resonemang och beskriver de yttre normställande krafterna som samhällets lagar. Normerna är på samhällelig nivå vilket innebär att de är medvetna och tillgängliga för alla samhällets medlemmar vilket innebär att avvikande

beteende uppmärksammas och korrigeras omedelbart för att inte rubba den balans som samhället kräver (ibid.). Respondenten beskriver hur de yttre normställande krafterna styr ens klädsel samt medvetandegör detta dock reflekterar inte kring varför vi rättar oss efter dessa normer. Detta visar på att det finns kännedom kring normer som råder i vissa givna situation men viktigare att lyfta är att dessa inte reflekteras över eller ifrågasätts. Enligt Holmberg (2008) väljer vi kläder som medvetet skall signalera de budskap vi vill framföra till vår omgivning. Genom symbolisk interaktionism förmedlas budskap via kläder som ofta är bundna till den egna identiteten (ibid.). Som respondenten berättar finns det tankar kring att den egna identiteten skall representeras via våra kläder, fast att det ibland kan vara omedvetet.

”Sen har vi ju dem som inte riktigt vet vem dem är och önskar vara någon annan än den dem är, och då kan det bli total kaos egentligen för att dem tar på sig kläder som sänder ut signaler om att man är en sorts person som man egentligen inte alls är...”

– IP5, 50 år.

Symbolisk interaktion möjliggör för att vi styr de intryck vi vill göra genom våra kläder. Vidare innebär detta att de intryck man vill ge sin omgivning ibland kan medvetet vara formade för att signalera något specifikt. Svårigheten, som respondenten tar upp, innebär att de signaler och den sociala interaktionen inte blir ärlig och inte representerar ens riktiga identitet. Att de signaler man sänder ut inte representerar ens identitet är inte ovanligt då vi människor ofta försöker uppnå en viss status i samhället och vill ofta måla upp en bild av oss själv som inte alltid är korrekt. Genom felaktiga signaler kan vi styra omgivningens tankar om den egna individen och uppnå då en önskad status (Giddens, 2007). Utifrån Goffmans dramaturgiska perspektiv kan detta ses som ett vanligt fenomen då människor ständigt tar på sig nya roller beroende på vad situationen kräver av oss (Goffman, 2009).

”Det är inte alltid man kan lita på att det är identiteten, det kan vara en önskad identitet. Sen kan det vara en samhörighet i grupp, musikgrupper, raggarbilsgrupp, mc knuttar klär sig på ett sätt, det är också en symbol för tillhörighet. Det kanske inte heller direkt avspeglar sin egen identitet”

– IP6, 49 år.

Respondenten lyfter det Bolman och Deal (2012) uttrycker kring att symboler kan visa och markera för omgivningen om ens vilken grupptillhörighet man har genom kläder. Kläder har den symboliska funktion som kan, om så önskas, signalera vissa olika klasser och grupper (ibid.). Denna symboliska förmedling sker enligt Holmberg (2008) ofta medvetet och beskriver att det för många är viktigt att utåt visa sin tillhörighet. Att grupptillhörighet inte avspeglar ens egen identitet är komplext och forskare inom ämnet är inte fullt överens om vad som omfattar den egna identiteten samt om den är föränderlig. Vissa menar att identiteten är densamma och att det endast är kläderna som ändras utifrån vad situationen kräver, medan andra menar på att identiteten liksom klädstilen är föränderlig och att ens identitet består av flera olika skepnader (Fredriksson, 2012:42–46). Linton förklarar att grupptillhörighet ofta är ett sätt för människor att utåt visa sin funktion i samhället och anpassar den egna identiteten efter gruppens krav. Linton menar att det är identitetens som anpassas efter de krav som finns men inte att den förändras. Den egna identiteten är grundläggande men anpassningsbar efter de krav vi ständigt ställs inför (Giddens, 2007).

6.2 Kläder och identitet

”Alltså, mina kläder speglar nog inget speciellt eftersom jag klär mig så vardagligt. Ibland gör det ju det, men det beror på vad jag klär på mig och när. Jag har olika klädstilar lite beroende på vart jag ska och vad jag ska göra, men även mitt humör styr! Ibland har jag klänningar, skjortor och blusar, och ibland har jag de lite bekvämare kläderna på mig såsom mjukis. Jag tror att mina kläder snarare speglar vilket humör jag är på, än vem jag är personligen.”

– IPI, 25 år.

Klädvalen är för många medvetna handlingar med omedvetna budskap. Kläder är dessutom föränderliga och anpassningsbara för vad den specifika situationen kräver. Kläder, som sänder olika signaler och symboliserar diverse olika saker, är bärare av flera budskap. Som i ovanstående stycke resonerar respondenten kring att val av kläder är starkt kopplat till sinnesstämningen. Utifrån det symboliska perspektivet kan man avläsa att de val av kläder man väljer att bära utifrån egen sinnesstämning sänder ut vissa signaler och symboliserar för den specifika individens humör. Individerna har föreställningar kring vilka val av kläder som bärs vid olika sinnesstämning och projicerar även dessa föreställningar till tolkning av andras

utstyrelse. För respondenten symboliserar deras klädsel egen sinnesstämning och sänder ut signaler kring deras humör. Utrymme för egen tolkning av de signaler och symboler vi ständigt utsätts för gör generaliseringen av budskap svår bland mottagarna då symboler och signaler tolkas olika av samtliga. Detta medför risk för feltolkningar av symboler och signaler och sänder då felaktigt budskap till mottagarna (Bolman & Deal, 2005).

”Ja, absolut! Till exempel om att jag känner mig lite trött en dag så klär jag mig i lite slappare kläder än vanligt. Jag tycker kläderna nog speglar mitt dagliga humör ganska mycket, samtidigt som de ändå säger något om hur jag är och vem jag är. Man har ju sin egen stil liksom, och den stämmer ofta ganska mycket överrens med personligheten. Till exempel så är det jätte vanligt att man klär sig efter vilken sorts musik man lyssnar på, eller vilken kultur och religion man tillhör kanske.”

– IP2, 29 år.

Den personliga fasaden i det dramaturgiska perspektivet utgör i första hand den yta som framställer oss själva såsom exempelvis kön, utseende, talmönster, kroppsspråk, etnicitet och även kläder. Kön och etnicitet är bestående delar av en individ, som är svåra att förändra. Kroppsspråk, gester, kläder och liknande är däremot lättare att omskapa, och ändra. (Holmberg, 2008: 170-171). Ett arbetssammanhang sett ur det dramaturgiska perspektivet menar att vi spelar en roll som socialsekreterare under vår dagliga arbetstid på socialförvaltningen och på fältet. Samhället i form av samarbetspartners, klienter, utomstående etc. är vår publik. Den expressiva utrustningen som ingår i den personliga fasaden såsom tidigare nämnt, exempelvis kläder, är något som omgivningen mest intimt relaterar till aktören själv. Den rollgestalt som vi spelar i vår föreställning betraktas av samhället som identisk med aktörens egna jag. Utifrån aktörens föreställning och handlingar, tillskriver publiken denne en identitet som de förväntar vara förenlig med honom vid alla tillfällen (Goffman 2009:30). Vare sig det är medvetet eller inte så är det naturligt att i en social interaktion söka upplysningar om olika individer. Även om en del säger sig vara ointresserade av att förmedla budskap med de kläder som bärs, så präglas kläderna ofta omedvetet av olika klädkoder och normer. När individer interagerar med varandra så tillskriver vi varandra olika identiteter, utifrån olika handlingar och föreställningar där kläder spelar en stor roll. Vi iklär oss en identitet genom våra kläder, och de talar om vilka vi är och vilken ställning vi har i samhället. Vi skapar inte bara vår egen identitet, utan tillskriver även andra en identitet utifrån våra tolkningar av de budskap deras kläder och kroppar utgör. Goffman menar att klädseln är en del av den offentliga masken vi sätter på oss för att hantera

samhällets olika krav på oss i sociala livets integrationer. Formandet av en identitet, menar Goffman är en process, där identiteter varken är givna eller bestående. Identiteter skapas alltså i hur vi formar och betecknar oss själva i olika sociala situationer, där kläder är ett viktigt inslag (Hurd, Olsson, Öberg, 2005:12–18).

”... jag tycker att kläder speglar en själv eftersom man kan ha så många stilar när det gäller kläder vilket ofta då betyder att man kan koppla det till en persons personlighet. Det säger ju något om vem man är!”

– IP2, 29 år.

I arbetssammanhang är det vanligt att använda kläder till sin fördel. Vi klär oss till exempel på ett sätt som vi tror kommer att ge oss fördelar i yrket. Men för att klädernas visning skall fungera på ett övertygande sätt i arbetssammanhanget, är det viktigt att publiken kan känna igen denna expressiva utrustning som socialsekreterarens rollgestalt innefattar och relatera denna till aktörens egen identitet och personlighet som tillhör denne oupphörligen. Den rollgestalt som vi spelar i vår föreställning betraktas av samhället som identisk med aktörens egna jag. Utifrån aktörens föreställning och handlingar, tillskriver publiken denne en identitet som de förväntar vara förenlig med honom vid alla tillfällen. För att socialsekreterarens rollgestalt skall uppfattas som trovärdig, är det alltså viktigt att den är förenlig med den egna identiteten även utanför arbetssammanhang. Om socialsekreterarrollen upprätthålls på ett äkta och riktigt sätt blir vi oroliga (Holmberg, 2008:172–173). Däremot kan vi genom mystifikationerna välja vilka förhållanden vi vill framhäva i vår föreställning, samt vad vi önskar att dölja. På detta sätt kan vi kontrollera avståndet till våra klienter på ett önskat sätt, till exempel genom hur vi väljer att klä oss. Klädmode kan användas i syfte att skapa distans, då vi med olika plagg och dräkter förmedlar olika budskap och symboler (Holmberg, 2008:174).

”Jag vill varken förmedla att jag skulle ha gott om pengar eller vara fattig. Jag vill inte att mina kläder skall utmärka sig eftersom jag inte själv vill vara utmärkande när jag träffar klienter. Jag tänker att matchning kan vara viktigt i ett behandlingsarbete och därför vill jag inte att mina kläder skall sticka ut åt något håll.”

– IP3, 39 år.

Respondenter har uttryckt att maktaspekten kan vara av betydande karaktär i de val av kläder som vi väljer att ha på oss i arbetssammanhang. Arbete med människor som klienter är ett

känsligt område då det finns bestämmelser kring jämställdhet i vårt offentliga samhälle. Individer som arbetar i känsliga arbetsituationer är därför försiktiga med att sätta sig över de som betraktas vara underordnade i sammanhanget. Respondenten ovan menar att det är viktigt att hålla sig på samma nivå som klienten för bättre förutsättningar till ett gott samarbete. Slumpen är inte tillförlitlig, och vi väljer istället att klä oss neutralt i sammanhanget för att inte riskera att bidra till tydliga maktförhållanden. Samtidigt finns det respondenter som med sin klädsel vill signalera ett seriöst intryck och väljer kanske istället att klä sig i de mer respektabla kläderna för att göra ett gott intryck på klienten, då detta kan betraktas som mer professionellt och tillförlitligt i arbetssammanhang.

”Jag tycker att jag har en identitet, men flera stilar. Jag tycker inte att kläder fullt representerar min identitet, mer min personlighet”

- IP4, 39 år.

Fredriksson (2012- 42-46) lyfter i sin litteratur frågan kring om den egna identiteten är lika föränderlig som våra kläder och klädstilar. Vad en ständigt skiftande klädstil innebär för den egna identiteten kan ses utifrån olika perspektiv där Lipovetsky (1994) hävdar starka kopplingar mellan identitet och kläder. Kläder och klädstilar är skiftande och i en ständigt föränderlig process som Lipovetsky menar ger utrymme till att den egna identiteten att ändras och utvecklas. Identiteten är inte konstant utan ges utrymme till förändring, på samma sätt som kläder och stilar (ibid.). Dock är identitet ett ganska komplext begrepp och tolkningsmöjligheterna är många, vilket kan ge förklaring till förvirringen som råder kring vad identitet betyder. Likaså råder en icke gemensam tolkning bland experter och forskare inom ämnet, som alla tolkar begreppet identitet olika. Vad identitet är och vad den förknippas med är en individuell tolkningsfråga och därav alla olika tolkningar.

”Jag kan ha flera olika stilar men ändå en identitet. Kläder anpassas också efter mitt humör. Färgade kläder visar på ett bra humör, det skildrar nog känslorna”

- IP5, 50 år.

6.3 Klädkoder på Socialförvaltningen

6.3.1 Klädnormer och klädkoder

Den offentliga samhällstron syftar till att hylla demokratin och vad detta står för. Men demokratin är svårtillämplig i klädnormerna. Den blinda tron på att kläder och modet i sig är det grundläggande i vårt intresse för att ständigt skapa nöjdhet i den egna spegelbilden, är tvetydig. Prisklass och tillgänglighet är inte heller avgörande för intresset. Nyckeln i klädspråkets värld är motivet. Individens strävar efter känslan av tillhörighet, och att vara betydelsefull i ett sammanhang. Genom att hålla sig till vissa klädkoder blir vi bekräftade och kategoriserade i samhället. Att leva utanför samhällets sociala tillträde kan kännas som att leva i ett meningslöst tomrum. Klädkoder kan vara allmänna och vittomfattande. Det kan handla om en stad, en befolkning, ett kvarter, en grupp människor som är klädda på samma vis och som delar en helhet. Det innebär att det alltså finns en befintlig tillhörighet till en viss grupp. En gemensam klädkod underlättar kommunikationen mellan en grupp människor. Detta är inget nytt fenomen, annars skulle inte uniformer finnas (Lewenhaupt, 2005:27). Till exempel byggarbetares funktionella skyddsplagg, polisens uniformer, postens uniformer etc. syftar till att verka som praktiska i det specifika yrket, men samtidigt att bidra till en yttlig gemenskap och grupptillhörighet som samhället effektivt känner igen (ibid. s. 96). Ett syfte med denna uppsats var att undersöka om socionomyrket på Socialförvaltningar har en klädkod som då inte är lika tydlig som till exempel de ovannämnda, och hur socialsekreterare klär sig på arbetsplatsen. Finns det en urskiljande kläder bland socialsekreterare på socialförvaltningar som utomstående inte är medvetna om?

” ... man får inte lov att ha för korta kläder eller urringningar. De har sagt detta rakt ut, men jag vet inte om det är skriva regler. Vi har pratat kring detta i vår arbetsgrupp, och det har då kommit fram att det finns bestämmelser kring detta. Jag vet att det förut har funnits nerskrivna regler kring kläder på arbetsplatsen, och vad som inte anses okej att klä sig i, men vet inte om det fortfarande finns. Bland annat så fick man inte lov att ha shorts, utan var tvungen att ha långbyxor. Nu får man ha shorts, men de får inte vara för korta. De måste vara en speciell längd. Jag vet inte om det finns skrivet, det är nog mer som en oskriven regel. Alla är medvetna om normen, och håller sig till denna. På ett eller annat sätt börjar man ju anpassa sig efter folk klär sig. Det är miljön som styr, samtidigt som man har sin egen stil. Så kanske man kan lägga till, eller ta bort någonting. Som sagt så har man ju vissa

grejer som man kan ta på sig på fritiden som man inte har på arbetsplatsen, för att det inte är acceptabelt men man har ändå sin egen stil liksom och det är skönt.”

– IP2, 29 år.

”Nej, iallafall inte uttalat. Jag kan ju ana att anställda som på något sätt skulle klä sig opassande, som exempelvis vulgärt eller sextigt skulle få en tillsägelse.”

– IP3, 39 år.

Klädkoder kan vara diffusa och oskrivna, halvt offentliga, halvt hemliga klädkoder som inte alltid är lika lätta att urskilja. De kan för utomstående verka som enkla och vaga, men är i själva verket komplexa och omöjliga att genomskåda (Lewenhaupt, 2005:27). Klädkoder finns alltså tillgängliga i en mer alldaglig form på socialförvaltningar, skrivna eller oskrivna, men dock inte i en bestämd uniform utan snarare som bestämmelser kring vilka av de vardagliga kläderna som är passande att klä sig i på socialförvaltningen som arbetsplats. Denna klädkod kan för obehöriga kvarstå som onoterad, då den ofta är nära relaterad till eller till och med densamma som de kläder som används i det privata livet. Med utgångspunkt i det dramaturgiska perspektivet uppträder vi på frontstage där arbetsplatsen i detta fall är vår scen, och där vi själva spelar en roll och våra kläder ses som en rekvisita i föreställningen. Samhället och våra klienter är vår publik. Goffman använder begreppet *kollektiv representation* och menar att vi i olika yrken har förbestämda roller som skall följas. Vi förhåller oss till vissa förutbestämda roller och bekräftar vissa fasader genom olika sätt att agera. Våra handlingar i de roller vi spelar kommer att påverka definitionen av situationen som publiken kommer fram till. Kläderna är en betydande faktor i detta spel, då vi till exempel kan klä oss på ett visst sätt som vi tror kan ge oss fördelar i vårt arbete (Holmberg, 2008: 172-173). En del respondenter i undersökningen påtalar att de på dagar som de har inbokade klientmöten ofta med större omsorg väljer vilka kläder de ska ha på sig och det då handlar om mer prydliga och respektabla klädesplagg såsom skjorta eller blus, som då syftar till att styra intrycksförmågan och publikens definition av situationen för att ge en trovärdig och beräknande uppfattning.

”... jag tänker på det varje dag, varje morgon när jag klär på mig så tänker jag. Ett exempel är ju när jag vet att jag ska ha ett klientbesök under dagen, så kanske jag klär mig på ett visst sätt och vet jag att jag bara ska vara på kontoret så kanske jag klär mig lite mer avslappnat. Jag tycker om att klä mig lite finare när jag ska ha klientbesök...”

– IP2, 29 år.

6.3.2 Kläders kommunikativa förmåga

Goffman skriver att samhället är organiserat efter principen att varje individ som besitter vissa sociala egenskaper har en moralisk rätt att vänta sig att andra skall värdera och behandla honom på ett tillbörligt sätt. Med detta menar Goffman även att alla skall vara den de utger sig att vara (Goffman, 2009:25). På vissa arbetsplatser är arbetsuppgifterna, som en del personer måste utföra, så diffust angivna att dessa personer måste avsätta enormt mycket tid och energi för att kunna dramatisera det specifika med denna roll och dess arbetsuppgifter (Goffman, 2009: 37). Socialt arbete är i allmänhet ett diffust begrepp som innefattar oerhört många arbetsområden, vilket gör det svårt för utomstående att ha en konkret förståelse för sociomyrket inom ämnet. Socialsekreterare är ett sådant yrke där arbetsuppgifterna är tämligen obestämda, och där handlingsutrymmet många gånger är väldigt brett. Det blir alltså svårt för utomstående att sätta fingret på vad det egentligen är socialsekreterarens roll omfattar.

I processen att utforma vissa rutiner genom handlingar, finns det en benägenhet att satsa sina krafter på en del rutiner och ge mindre betoning till andra. I interaktionen med klienter är det viktigt för socialsekreterare att upprätthålla en professionell och förtroendeingivande roll för att vidare kunna framkalla ett visst förtroende hos sin målgrupp. I detta ändamål är kläder av stor vikt, då det genom den tysta kommunikationen kan bidra till att förmedla önskvärda budskap till klienterna. Goffman menar att vi med hjälp av kläder styr den definition av situationen som vår publik skapar, och att vi på detta sätt lägger en etisk press på publiken som ställer förväntningar på dem att behandla individen på ett speciellt sätt (Goffman, 2009:25).

”... ibland tänker jag på om jag klätt mig för enkelt att det kan ge signaler till klienten att jag inte tar det allvarlig, att respekten tappas. Jag kanske inte får igenom mitt budskap för att jag har klätt mig för enkelt. Klienterna kanske tänker att den personen som är enkelt klädd, har den verkligen mandat och myndighetsutövning. Det ska vara lagom. ”

- IP4, 47 år.

Respondenten beskriver här ovan det Holmberg (2008) väljer att kalla seriositet. Genom att klä sig i kostym och likvärdiga plagg förmedlar vi ett intryck om seriositet. Att förknippa kläder som är utav striktare karaktär med respekt är relativt vanligt då dessa kläder sedan lång

tid tillbaka symboliserat makt och pondus. Respondenten reflekterar kring om enkla klädval samtidigt kan sända ut signaler som inte är likvärdig den makt och position en socialsekreterare besitter. En individ som bär en uniform har förväntningar att bli bemött på ett speciellt sätt, och omgivningen har en rättighet att förvänta sig något utav den som bär uniform. Det är i detta avseende viktigt att också vara den vi utger oss för att vara. En polis skall vara en polis, och en brandman skall också vara en brandman (Holmberg, 2008:169). Den utrustning som på en socialförvaltning motsvarar polisens eller brandmännens uniform, är egentligen vardagliga kläder som följer vissa koder och normer. Det är därför omöjligt för den utomstående omgivningen att konkret urskilja en bestämd eller karakteristisk klädsel bland socialsekreterare. Denna enkla klädsel som råder bland socialsekreterare kan utifrån ett symboliskt perspektiv sända felaktigt budskap kring den makt som besitts. Utifrån de normer som råder är striktare klädesval mer respektabla och förknippas automatiskt med makt och pondus. Som socialsekreterare, som har myndighetsutövning, blir denna respekt en aning mindre då omgivningen inte uppfattar socialsekreterarens maktutövning. Respondenten lyfter kopplingen mellan klädval och hur dessa uppfattas av klienten samt reflekterar kring om dessa enkla kläder är presentabla en myndighet. Att klä sig representativt, enkelt och passande är svårare än trott då budskap om att man besitter makt samtidigt skall framföras liktidigt är det, utifrån våra respondenter svar, viktigt att inte klä upp sig varken för mycket eller för lite. Detta kan förklaras utifrån Giddens (2007) resonemang om att normer styr våra val, dock omedvetet. Denna balansgång är inte helt lätt och en avgörande bedömning kring kläder görs oftast omedvetet bland socialsekreterare som grundast i de normer vi väljer att följa, som inte reflekteras kring men som dock följs av majoriteten (ibid.).

”Jag ser inte mig själv som en sådan myndighetsperson, jag sänder nog inte ut dem signalerna. Men det kan nog hjälpa till att sända ut signaler om ens myndighetsutövning om man klär sig i kavaj och skjorta”

- IP5, 50 år

Respondenter menar att man trots allt vid närmare iakttagelse kan se många samhörigheter och likheter i hur socialsekreterarna på socialförvaltningen väljer att klä sig. Ett mönster kan urskiljas bland klädseln, där det ofta handlar om mycket skjortor, blusar och tunikor. Kläderna präglas av lätthet och all daglighet, där långa byxor och t-shirt är en vanligt förekommande utstyrsel på arbetsplatsen. Uttalanden om att kläderna ofta hålls diskreta och

enkla och övervägande i basfärger såsom svart, vit, beige etc., upprepas i undersökningens intervjuer.

”... man kan se att det är mycket mörka jeans, svarta jeans och många som använder skjortor, mycket t-shirtar och halsband, enkla halsband. Mycket enkelt, många kör på byxor och t-shirts, eller byxor och tunikor.”

– IP2, 29 år.

”... övervägande mörka färger. Mycket enkla färger som svart, beige, vitt, grått och så. Det är inte många som använder så starka färger. Man vill nog inte synas för mycket, eller göra för starkt intryck...”

– IP2, 25 år.

”Många kollegor klär sig ganska så löst och ledigt och i färgskala vitt-beige-natur-svart. Få använder starka glada färger, såsom röd, orange etc. Männen på arbetsplatsen går i stort sett alltid i jeans och tröja eller skjorta (basic). Få använder modekläder utan verkar gå i kläder som de trivs i och kanske har haft i flera år.”

– IP2, 39 år.

”Nu för tiden är det mycket sjalar. Men de flesta tänker nog på hur de klär sig. Det är lättare att vara personlig på detta jobb, på andra jobb är man mer styrd i vad man ska bära. Här kan man ändå vara sig själv, klä sig som man vill”

- IP5, 50 år.

Oavsett om det finns en avsiktlig medvetenhet eller inte, så förmedlar vi olika budskap med de kläder vi väljer att klä oss i. Lewenhaupt (2005) menar att kläder berättar, skvallrar och avslöjar, men kan också ställa frågor, viska, vara gåtfulla och gömma hemligheter. Kläders språk är så vittomfattade, och samtidigt så laddat med symbolik och metaforer som kan urskiljas i våra klädesplagg.

7 Diskussion

7.1 Sammanfattning

I den här uppsatsen har vi utifrån vår frågeställning redogjort för vilken funktion kläder har i dagens samhälle, det vill säga i vilket syfte vi använder kläder. De två första frågorna i frågeställningen berör kläder och dess funktion samt betydelse i en mer allmän aspekt. *Vilken funktion har kläder i det moderna samhället* lyder första frågan i frågeställningen, och den syftar till att undersöka kläders funktion i dagens samhälle i mer öppen bemärkelse. Kläders primära funktion som skydd för kroppen mot kyla och sjukdomar är ganska självklar, och det är denna som låg till grund för att våra medmänniskor för flera hundra tusen år sedan med olika medel började utforma klädliknande kroppsskydd. Men kläder i det moderna samhället används dock i ett bredare syfte, där kläder används som symboler och förmedlar budskap om bäraren till omgivningen. Inte sällan finns det en strävan efter att uppnå materiellt välstånd, bland samhällsmedborgare som befinner sig i de lägre positionerna. Utifrån detta är det vanligt att vi använder kläder som statussymboler för att idealisera högre samhällsklasser. Samhället har skapat normer och koder kring kläder, för att underlätta kommunikationen mellan människor. Det finns klädnormer för alla humanitära möten som talar om för oss hur vi ska se ut, tala, bete oss etc. Individer är inte nödvändigtvis medvetna om att de följer under normernas riktlinjer. Veldig få avviker från normer i samhället, då utanförskapet som detta medför upplevs som en negativ tomhetskänsla.

Nästa fråga, *Hur kan budskap förmedlas genom kläder* tar vidare upp frågan om hur kläder på olika sätt och genom olika medel kan avspegla signaler och budskap till sin omgivning. Olika sociala sammanhang betraktas som faktorer i avgörande av hur vi väljer att klä oss i interaktioner med andra individer, tillsammans med hur vi själva önskar att framställa den egna identiteten som i regel är tätt sammankopplad med våra kläder. Omgivningen skapar sig uppfattningar om individen och tilldelar därefter denne en identitet utifrån dessa uppfattningar som skapat med utgångspunkt i individens handlingar och uppsyn. Individer kan dock med olika medel kontrollera vad de vill framhäva, och vad som skall döljas i framställningen av identiteten. Genom olika metoder kan individen styra sin intrycksförmåga på omgivningen och hur de väljer att definiera individen. I olika arbetssammanhang kan individer använda kläder som teckenförmedlare och genom att klä sig på ett specifikt sätt, kan våra kläder medföra olika fördelar i arbetet.

Vidare ville vi i uppsatsen undersöka om det finns bestämda klädkoder på en Socialförvaltning, samt hur socialsekreterare sedan i sin tur ser på kläders kommunikativa förmåga i sitt arbete. De två sista frågorna i frågeställningen berör kläder i samband med socialsekreterare och deras yrkesroll. Frågan *Förekommer bestämmelser kring kläder på en socialförvaltning* tar upp huruvida det finns tydliga klädkoder eller bestämmelser kring kläder för socialsekreterare i sin yrkesroll på socialförvaltningen. Respondenterna, som alla är socialsekreterare på olika socialförvaltningar, menar till en början att det inte finns skrivna klädkoder men att det ändå till viss del finns bestämmelser kring vilka kläder som är passande på arbetsplatsen, samt opassande. De handlar till exempel om passande längd på kjolar, klänningar och shorts, samt grader av djup på urringningar etc. Om chefen skulle uppmärksamma opassande klädsel vid upprepade tillfällen, kommer dessa att korrigeras genom tillsägelse. Trots att det inte finns givna klädkoder menar respondenterna att ett mönster kan urskiljas i hur socialsekreterare väljer att klä sig. Kläderna är övervägande neutrala, och likaså färgerna på kläderna. Det rör sig mestadels om vardagliga byxor såsom jeans, samt enkla tröjor och t-shirts och basfärger som svart, vitt, beige etc. Att klä sig i utmärkande kläder och starka färger är ofta väldigt sällan, då det finns en önskan att hålla låg profil i interaktionen med klienter.

Hur ser socialsekreterare på kläders kommunikativa förmåga i sitt arbete, som är den sista frågan i frågeställningen, berör socialsekreterarnas medvetenhet kring kläders betydelse samt deras syn på klädernas förmåga att förmedla olika budskap i deras arbetsmiljö. Respondenter menar i denna fråga att det finns en medvetenhet kring kläders kommunikativa förmåga i arbetet, och där vi tycks kunna se ett möjligt mönster där det skiljer i hur man använder denna bland de yngre och äldre socialsekreterarna. De yngre respondenterna uttrycker i högre grad att de med större omsorg väljer kläder när de vet att de under dagen ska ha klientmöten, och menar att de ofta då handlar om mer representativa kläder för att se mer professionella ut och genom detta få klienten att känna tilltro för deras expertis. De äldre socialsekreterarna uttrycker hellre att de gärna klär sig i diskreta kläder i det avseende att de vill visa respekt för sina klienter som kanske inte har så mycket. De vill inte sätta sig ovan dem, och bidra till att maktförhållandet blir påtagligt i mötet. Vi menar att de båda sätten inte har ett rätt eller fel, utan att det finns fördelar och nackdelar med bägge sätten att använda kläders kommunikativa förmåga.

Det viktiga, menar vi, är att det faktiskt finns en medvetenhet kring de budskap och signaler som kläder kan medföra i interaktionen med klienter. Att dra en slutsats i denna uppsats är

inte helt lätt, men vi kan bekräfta att kläder inte enbart är en nödvändighetsvara, utan spelar i det moderna samhället i en betydligt högre division där dess betydelse och användningsområde är oändligt brett. Vi vet att kläder sedan årtionden tillbaka har utvecklat en kommunikativ förmåga, där plagg har använts som symboler och metaforer. Det är klädkoder och normer som är avgörande i hur vi väljer att tolka klädernas budskap. Språket som våra kläder talar är komplext, vilket möjliggör många olika sätt att tolka dess betydelse och det finns därmed inte heller ett rätt eller fel.

Sammanfattningsvis mynnar vår tolkning av resultatet i vår undersökning för denna uppsats ut i att kläder har en relativt stor betydelse i det vardagliga livet då vi genom bland annat klädseln framhäver vår identitet, såväl som i arbetslivet inom socialsekreteraryrket. Respondenterna i undersökningen, varav alla är socialsekreterare, menar att de är medvetna om sina klädval och vilka signaler de sänder ut, samt hur detta kan komma att påverka den egna professionen och arbetet de gör som socialsekreterare. De tidigare nämnda c-uppsatserna *Kläder. En kvalitativ undersökning om kläders betydelse för socialsekreterare* (2011) och *Kläder och identitet. En studie av synen på kläders kommunikativa förmåga* (2008) har båda kommit fram till liknande resultat där man lägger övervägande fokus på att kläder i båda fallen har visat sig ha en stor betydelse för hur vi i olika sociala interaktioner väljer att förmedla budskap om oss själva genom vår klädsel.

7.2 Slutdiskussion

Denna uppsats tog form under en föreläsning där föreläsaren pratade om en annan c – uppsats som skrivits, gällande tatueringar och vilken betydelse dessa har i arbetslivet. Det väckte många tankar, och vi började under rasten diskutera detta som sedan ledde oss vidare in på kläders betydelse i arbetslivet. Till en början diskuterade vi inte vilka budskap vi sänder med våra kläder, utan mer om hur vi väljer att klä oss på arbetsplatsen och varför, vad är acceptabelt och vad inte är acceptabelt. Utifrån denna diskussion började vi snart att fundera kring kläder och budskap. Detta är någonting vi själva tidigare inte funderat så mycket över. Kläder, shopping och mode har länge varit ett intresse utan en riktig insikt i vilka motiv som ligger bakom. Denna ovisshet är nog inte alltför ovanlig bland även andra individer i vår omgivning. Vi menar att det nog finns en generell medvetenhet om att kläder förmedlar olika budskap, men att individer, liksom vi själva, inte aktivt tänker på detta. Vi väljer kläder, och

klädstilar efter vad vi själva tycker om och tycker är snyggt. Bara detta i sig betyder ju att vi genom våra kläder förmedlar någonting om oss själva till omgivningen. I vår egen klädstil följer vi sedan normer, för att inte hamna utanför samhället. Tankar utvecklades om klädnormer och hur klädnormerna på ett smidigt sätt socialiserats in i vårt samhälle, samt hur vi accepterar dessa utan vidare eftertanke. Vi klär ofta på oss, utan att reflektera kring varför vi valt just de kläderna till just det sammanhanget i just det tillfället. Under uppsatsens gång, har vi själva fått en större förståelse kring kläders funktion att förmedla budskap, vilket har ökat den egna medvetenheten kring de kläder vi väljer att ha på oss i olika sociala sammanhang.

Mot arbetes slut väcktes nya funderingar kring om en förklaring till att socialsekreterare inte har klädkod kan ha med att socionomyrket anses vara en semiprofession. Brante (2009:17) förklarar att anledningen till att socionomyrket klassas som en semiprofession har med utbildningens vida omfattning, lägre status samt mer politiskt styrda (ibid.). Kan förklaringen till att socialsekreterare inte har klädkod eller uniform handla om att socionomyrket anses vara en semiprofession. Andra myndigheter, som är av högre status, har oftast klädkoder eller uniform som visar vilken myndighet eller organisation man tillhör. Om socionomer då framöver skulle få legitimation som genast ökar deras status kanske kommer då införandet av klädkoder införas då socionomyrket kommer uppgraderas till en profession. Det är svårt att förutspå vad som kommer ske framöver men dock hade det varit intressant att vidare utforska om det skulle bli en skillnad i socialsekreterares kläder om socionomerna får en legitimation samt blir en profession istället för en semiprofession.

Det svåra i arbetet har varit bristen på vetenskaplig data inom vårt valda ämne. Vi märkte under arbetes början att det fanns väldigt lite om socialsekreterares klädval och ännu mindre internationella avhandlingar och likvärdiga texter som kan stödja våra resonemang och resultat. Däremot fann vi två uppsatser av c-nivå av likande karaktär och ämnesval. Dock har inte c-uppsatser lika stor tyngd och vetenskaplig säkerhet men då det inte fanns annat inom ämnet så var vårt urval relativt snävt. Vi valde att hålla oss till vårt ämne fastän bristen på vetenskaplig data då vi finner vårt ämne ytterst intressant och hoppas att det framöver forskas mer inom ämnet.

8 Källhänvisning

- Andersson, Eva (2006) *Kläderna och människan i medeltidens Sverige och Norge*. (Elektronisk) Göteborg: Historiska Institutionen. Tillgänglig: <https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16894/5/gupea_2077_16894_5.pdf> (2013-05-23, 13:45)
- Asker, Anna (2011) *Vad har du på dig*. (Elektronisk) Stockholm: Svenska Dagbladet. Tillgänglig: <http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/trender/vad-har-du-pa-dig_5966565.svd> (2013-05-15, 18:47).
- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber
- Bolman, G. Lee och Deal, E. Terrence (2012). *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur
- Brante, Thomas (2009) *Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner*. (Elektronisk) Borås: Högskolan Borås. Tillgänglig: <<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=1496709&fileOId=1496953>> (2013-05-26, 14:11)
- Bremberg, Charlotte, Thomasson, Marie (2011) *Kläder. En kvalitativ undersökning om klädernas betydelse för socialsekreterare*. (Elektronisk) Kristianstad: Högskolan Kristianstad. Tillgänglig: <<http://hkr.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:424525>> (2013-05-24, 11:34)
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber, 690s.
- Fredriksson, Cecilia (2012). *Mode*. Malmö: Liber
- Giddens, Anthony (2007). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur
- G Nilsson, Bo (red.) (2005) *Påklädd, uppklädd, avklädd: Om kläder, kropp och identitet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

Goffman, Erving (2009) *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

Holmberg, Lars (2008) *Teorier om mode. Stil som historiskt och teoretiskt objekt*. Stockholm: Carlssons Bokförlag

Hurd, Madeleine, Olsson, Tom, Öberg, Lisa (2005) *Iklädd identitet. Historiska studier av kropp och kläder* Stockholm: Carlssons bokförlag

Kawamura, Yunya (2007). *Modeologi - en introduktion till modevetenskap*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

Lindman, Sarah (2008) *Kläder och Identitet En studie om synen på kläders kommunikativa förmåga*. (Elektronisk) Karlskrona: Blekinge tekniska högskola. Tillgänglig: <<http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/87434985b53e005dc1257471006d6de8?OpenDocument>> (2013-05-15. 18:52).

Lewenhaupt, Tonie (2003) *Tidlösa tråda. Klassiska kläder från antiken till våra dagar*. Stockholm: Atlantis AB

Lewenhaupt, Tonie (2005) *Kläders tysta språk*. Stockholm: Atlantis AB

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ Intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber

Trost, Jan & Levin, Irene (1999). *Att förstå vardagen*. Lund: Studentlitteratur

Wottle, Marin (2006). *Modet att tränga in under ytan*. (Elektronisk) Stockholm: Svenska Dagbladet. Tillgänglig <http://www.svd.se/kultur/understrecket/modet-att-tranga-in-under-ytan_278725.svd> (2013-05-15, 18:55).

9 Bilagor

9.1 Intervjuguide

Information kring uppsatsen, respondentens deltagande samt sekretess.

Bakgrundsfrågor

- Kön
 - Ålder
 - Arbetsplats
 - Klientgrupp
 - Erfarenhet inom arbetet
-

Huvudfrågor

- Vad betyder kläder för dig?
 - Hur viktigt tycker du att det är med kläder?
 - Hur skulle du vilja beskriva din klädstil?
 - Tycker du att dina kläder speglar din personlighet och identitet?
 - Vad önskar du ge för intryck med dina kläder?
 - Finns det kläder som du inte skulle klä dig i på arbetsplatsen, men som du skulle kunna tänka dig att använda privat?
 - Finns det bestämda klädkoder på din arbetsplats?
 - Har du själv uppmärksammat ett visst mönster bland dina kollegor, gällande hur de väljer att klä sig på arbetsplatsen?
 - Enligt forskning så använder vi oss utav kläder för att förmedla någonting om oss själva och vår identitet. Våra klädval styrs av förväntningar som ett specifikt sammanhang ställer på oss, samt vad vi själva önskar att förmedla till omgivningen. Vad tänker du kring detta? Är det något du själv är medveten om när du väljer kläder?
-

Avsluta med att fråga om det finns någon som respondenten själv önskar att tillägga och tacka för deltagandet.